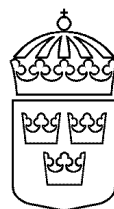


Riksdagens protokoll

2001/02:66

Fredagen den 8 februari



Protokoll
2001/02:66

Kl. 9.00 – 9.44

1 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2001/02:228

Till riksdagen

Interpellation 2001/02:228 av Sten Andersson om rekrytering av arbetskraft från u-länder

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 12 mars 2002.

Skälet till dröjsmålet är resor.

Stockholm den 5 februari 2002

Utrikesdepartementet

Jan O Karlsson

2 § Svar på interpellation 2001/02:211 om tillämpningen av anslagsförordningen

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Förvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Henrik Landerholm har frågat mig om vilka konkreta åtgärder jag avser vidta för att tillse att utvärderingen av den fulla tillämpningen av anslagsförordningen redovisas före vårpropositionen 2002. Han menar att det därmed skapas möjligheter för riksdagen att bereda och besluta om de åtgärder som kan bli följden av en sådan redovisning.

Som en kort bakgrund till frågan kan jag nämna att regeringen 1996 beslutade att Förvarsmakten skulle tillämpa anslagsförordningen fullt ut fr.o.m. 1997. Detta innebar dels att förskotten till industrin inte skulle anslagsavräknas, dels att systemet med samlingsfakturerering mellan Försvarets materielverk och Förvarsmakten ersattes med milstolpsfakturerering. Regeringens och riksdagens uppfattning var att övergången till full tillämpning av anslagsförordningen (1996:1189) skulle vara verksamhetsneutral och statsfinansiellt neutral.

Systemomläggningen medförde vissa ekonomiska konsekvenser som vid 1997 års början inte var kända. Konsekvensen var att Förvarsmaktens behov av anslagsmedel ökade kraftigt. Regeringen fattade i decem-

ber 1997 och i februari 1998 beslut om att Försvarsmakten skulle få disponera ytterligare sammanlagt 5,7 miljarder kronor av anslaget.

I samband med den säkerhetspolitiska kontrollstationen som skulle ha genomförts under 1998, men sköts till våren 1999, ansåg regeringen vidare att frågan om anslagsförordningen och dess konsekvenser inte skulle behandlas vidare. Det här berodde på att ominriktningen av Försvarsmakten innebar att materielanskaffningen nu anpassades till den nya organisationens behov. Regeringen ansåg att eventuella konsekvenser av anslagsförordningen därmed inte var möjliga att följa upp. Regeringen avsåg därför inte att ytterligare följa upp konsekvenserna av anslagsförordningen utan ansåg att dessa borde tas om hand genom det föreslagna omställningsbidraget (prop. 1998/99:74).

Frågeställningen berördes också i en partimotion från Kristdemokraterna som väcktes med anledning av propositionen *Förändrad omvärld – omdanad försvar* (prop. 1998/99:74) och som behandlats i Försvarsutskottet (bet. 1998/99:FöU5). Utskottets samlade bedömning var att det föreslagna omställningsbidraget samt de åtgärder i närtid som regeringen i övrigt avsåg att vidta bör vara tillräckliga för att möta de problem som kan uppkomma, bl.a. genom att Försvarsmakten inte kompenseras för effekterna av omläggningen till full tillämpning av anslagsförordningen. Riksdagen avsåg motionsyrkandet.

Anf. 2 HENRIK LANDERHOLM (m):

Herr talman! Låt mig inledningsvis tacka försvarsministern för svaret, även om jag inte är beredd att låta detta tack utsträcka sig till innehållet i dess helhet.

Försvarsministern gör det nämligen väl lätt för sig när han hänvisar till att regeringen under vintern 1998/99 beslutade att frågan inte skulle behandlas vidare och när han hänvisar till ett motionsyttrande från försvarsutskottet samma vår, där utskottets majoritet i svepande och vaga ordalag kommenterar omställningsbidraget m.m. Åtgärderna ”bör vara tillräckliga för att möta de problem som kan uppkomma”, säger försvarsministern.

Enligt min uppfattning duger inte detta. Regeringens i september 1998 redovisade avsikt att utvärdera effekterna av anslagsförordningens fulla tillämpning efter försvarsbeslutsperiodens slut borde självfallet infrias. Varför? Ja, inte för att kolla om man likviditetsmässigt har förmått hantera problemen år för år. Det är inte i det avseendet som jag här vill kritisera försvarsministern, även om utrymme finns för det. Det är snarare de både kort- och långsiktiga planeringsmässiga effekterna som är det verkligt intressanta i sammanhanget.

Frågan är: Vilka blev effekterna av en gigantisk systemomläggning som genomfördes under av riksdagen fastställda absoluta förutsättningar? Det gällde verksamhetsneutralitet och statsfinansiell neutralitet, dvs. riksdagen bestämde att Försvarsmakten varken skulle drabbas kortsiktigt eller långsiktigt och inte heller avsågs statsfinanserna påverkas – vare sig negativt eller positivt. Hur blev det egentligen? Det vore intressant att få svar på det.

Ärlighet och långsiktighet i försvarspolitikerna kräver utvärdering av fattade beslut. 1990-talet präglades av en mängd stora systemomläggningar på försvarspolitikens område. Förvaltningen och därmed hyres-

sättningen av försvarets mark, anläggningar och lokaler är ett exempel. Köp-och-sälj-systemen, eller snarare beställar-och-utförar-systemen, inom Försvarsdepartementets område är tillsammans med systemomläggningen för just anslagsförordningens fulla tillämpning de tydligaste exemplen.

Redan våren 1998 konstaterade ett enigt försvarsutskott att det hade varit en fördel om effekterna av anslagsförordningens fulla tillämpning hade varit ordentligt utklarade i samband med besluten om dessa 1996. Utskottet framhöll vidare att det var oerhört väsentligt att övergången till denna fulla tillämpning av anslagsförordningen inte i sig framtvångar omavvägningar. När man läser detta yttrande och betänkande från våren 1998 framstår försvarsutskottet som sällsynt klärvoajant eftersom det var precis det som inträffade hösten 1998. Det var när striden mellan försvarsminister och försvarsutskottet å den ena sidan och Erik Åsbrink och Birger Schlaug å den andra förlorades hösten 1998 som ett nytt försvarsbeslut tvingades fram och därmed en omavvägning – för att använda utskottets egna ord.

Fakta i målet kvarstår. 1996 rycktes 14,6 miljarder kronor från försvarssektorn och bidrog till att finansiera Göran Perssons vällovliga ambitioner att klara av EU-medlemskapets och det framtida EMU-medlemskapets hårda krav. Effekterna av de här förändringarna är hanterade bara i så måtto att ett nytt inriktningsbeslut fattades våren 1999 – främst framtvingat av just den ekonomiska förändringen. Det anmärkningsvärda tycker jag är att försvarsministern nu i ett rent cirkelresonemang hävdar att det på grund av just detta faktum inte går att följa upp effekterna av anslagsförordningen. Samtidigt som han för detta cirkelresonemang å regeringens vägnar hävdar han att effekterna är hanterade genom det s.k. omställningsbidraget.

Jag skulle avslutningsvis vilja ställa två frågor till försvarsministern.

För det första: Kan man hävda de här två oförenliga uppfattningarna samtidigt? Om det inte går att följa upp – hur går det då att hantera effekterna?

För det andra: Varför försöka sopa effekterna av de här stora förändringarna under mattan i stället för att utvärdera det hela för att förhoppningsvis kunna undvika misstag i framtida beslutsfattande?

Anf. 3 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag noterar att Henrik Landerholm ger mig rätt i att riksdagen har tagit ställning till frågan om utvärdering av anslagsförordningen och lämnat den frågan på det sättet att det inte behöver ske en ytterligare penetration av den finansiella organiseringen av den dåvarande Försvarsmaktens materielupphandlingar.

Henrik Landerholms inlägg i övrigt är ett försök att återskapa diskussionsläget för några år sedan. Min bedömning är att med de två underlag som vi fick från överbefälhavaren skapades förutsättningar för att genomföra omvandlingen av försvaret. Det var dels den idémässiga grunden på en av överbefälhavaren antagen ekonomisk nivå, dels därefter en applicering av överbefälhavaren på den ekonomiska nivå som regeringen och riksdagen fann vara lämplig i ljuset av det förändrade säkerhetspolitiska läget. Den omvandlingen pågår. När man går igenom utvecklingen under de år som detta har skett, och då menar jag åren 2000

Prot. 2001/02:66
8 februari

Svar på
interpellationer

och 2001, finner man att den likviditetsåstramning som skett i många stycken har varit till fördel för omvandlingen.

Man kan diskutera om det över huvud taget hade varit möjligt att åstadkomma en förändring i vårt land, som icke står inför en säkerhetspolitiskt försämrad situation, om man inte också har rört vid budgeten. Man kan diskutera om det hade varit möjligt att pressa fram ominriktningen utan att förändra budgeten. Min bedömning är att den likviditetspress som Försvarsmaktens anslag utövar över befintlig organisation och det materielplaneringsläge som rådde 1999 är av betydelse för att vi ska komma framåt i förändringen.

Naturligtvis kan diskussionen föras i de termer som Henrik Landerholm har, nämligen det gamla försvaret och dess finansiella förhållanden, men enligt min mening bör den med större relevans föras om det ominriktade försvaret och dess finansiella förutsättningar.

Anf. 4 HENRIK LANDERHOLM (m):

Herr talman! Försvarsministern för delvis tre olika diskussioner samtidigt. En handlar om omställningen generellt. Där är min uppfattning att försvarsministern inte har någon anledning att vara stolt över den sparlåga på vilken främst förbandsverksamheten bedrevs under 2001 och på samma sätt kommer att bedrivas under 2002. Detta bidrar inte till omställningen. Detta flyttar fokus från nödvändig förändring till kortsiktig hantering av ekonomiska problem. Sanningen är att Försvarsmaktens verksamhet i stort under 2001 och också under 2002 genom det fokus som finns på kortsiktiga ekonomiska problem för förbandsverksamheten tyvärr tappar tempo i den nödvändiga omställningen.

De idémässiga förutsättningarna för omställningen presenterades av Försvarsmakten redan innan frågan om anslagsförordningen var avdömd i ett ominriktningsunderlag hösten 1998. Där presenterades den grundläggande idémässiga omställningen, som bl.a. innebar en kraftig reduktion av volymen på Försvarsmaktens förband. Min bestämda uppfattning i ominriktningsfrågan är att detta hade varit avsevärt lättare och mindre smärtsamt att genomföra i en annan ekonomisk situation, dvs. utan den ekonomiska knapphetens kalla stjärna. Fokus flyttas från det viktiga, framtid, utveckling och omställning, till en kortsiktig likviditetsmässig hantering av problemen.

Låt oss återgå till anslagsförordningen. Den kan diskuteras i två perspektiv. Det ena är det likviditetsmässiga. Har Försvarsmakten år för år fr.o.m. 1996 och framåt klarat av att hantera detta likviditetsmässigt? Har man haft tillräckligt med pengar för att år för år finansiera sin verksamhet? Det är inte den frågan jag vill ta upp här och nu, utan frågan är: Vad fick genomförandet av anslagsförordningens fulla tillämpning genom regeringsbeslut, vidimerat av riksdagen 1996 och bejakat våren 1998, för kort- och långsiktiga konsekvenser planeringsmässigt? Vilken verksamhet tvingades bort genom den här systemomläggningen? Det kan mycket väl vara så att statsfinanserna har vunnit eller förlorat på det och att Försvarsmakten har vunnit eller förlorat på det. Jag är intresserad av att få fram de effekterna för att undvika misstag i det framtida beslutsfattandet.

Vi har diskuterat den här frågan många gånger, framför allt under en tidigare tidsperiod. Fakta står likväl klara. 14,6 miljarder rycktes bort från försvarssektorn våren 1996. Så sent som i december 1998 var För-

svarsmaktens uppfattning att det var 10,6 miljarder som man hade förlo-
rat på detta. Jag är bara intresserad av att få fram sanningen för att und-
vika misstag. Försvarsutskottet har varit oerhört tydligt i detta både våren
1996 och våren 1998. Detta skulle vara både statsfinansiellt och verk-
samhetsmässigt neutralt.

Sedan har jag en sista kommentar när det gäller försvarsutskottets
ställningstagande. Jag tycker att det är att slira något på sanningen att
hävda att riksdagen har tagit ställning i utvärderingsfrågan. Det yttrande
försvarsutskottet gjorde våren 1999 över en kd-motion i ärendet avser
inte den utvärderingsfråga som jag vill väcka genom den här interpellat-
ionen. Jag tror uppriktigt sagt att det ligger i allas intresse att genomföra
den utvärdering som regeringen så entydigt presenterade som sin avsikt i
budgetpropositionen 2001. Sedan får vi se vad utvärderingen ger för
resultat så att vi kan undvika framtida misstag i beslutsfattandet.

Anf. 5 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Försvarsmakten har generellt sett inte gått ned till en
förkrympt nivå eller en förpuppningsnivå. Vi har haft stora övningar,
t.ex. den stora övningen Snöstorm. Man kan diskutera om det inte hade
varit bättre att Försvarsmakten hade sett kostnaderna förknippade med
det och på eget initiativ reducerat andra utgifter så att man inte vid ut-
gången av år 2000, och under 2001, skulle få ett underskott när det gällde
verksamhetsanslaget. Det var inget fel på aktiviteten. Detsamma gäller
självfallet våra internationella aktiviteter, både våra förband i fält och vår
internationella övningsverksamhet.

Försvarsmakten är under ominriktning. Detta är en ominriktning i
substans. Jag sätter ett frågetecken för om det hade gått att åstadkomma
utan förändringar i de budgetära förhållandena.

Likviditetsfrågorna och bokföringsfrågorna är viktiga. Riksrevisions-
verket och Ekonomistyrningsverket visar vilka brister som finns och har
funnits. Jag står för att jag har drivit de frågorna väldigt hårt för att däri-
genom åstadkomma ominriktningen. Det är min bedömning att avsakna-
den av pressen från ett rationellt och tydligt ekonomiskt styrsystem inne i
Försvarsmakten också försvagar möjligheterna att genomföra ominrikt-
ningen.

Slutligen är det min bedömning att konsekvenserna handlar om att
fasta kostnader inom förbandsverksamheten har reducerats och ska redu-
ceras. Vidare har ett betydande antal objekt i materielplaneringen utgått.
Det handlar om objekt som enligt Försvarsmaktens inre arbete har varit
förknippade med försvarets tidigare inriktning mot en storskalig invasion
från Sovjetunionen. Det är dessutom frågan om förskjutningar framåt i
tiden när det gäller materielanskaffningen.

Under 1990-talet gjordes stora investeringar i Försvarsmakten.
Många av dem är synnerligen motiverade även i det nya säkerhetspoli-
tiska läge som har framträtt. Men vissa av dem var bundna till den tidi-
gare försvarsplaneringen. Det är min inriktning att vi under omställning-
en framöver ytterligare ska kunna ombalansera investeringarna så att de
är relevanta för den inriktning som Försvarsmaktens ledning, regeringen
och en majoritet i riksdagen är ense om.

Prot. 2001/02:66
8 februari

*Svar på
interpellationer*

Anf. 6 HENRIK LANDERHOLM (m):

Herr talman! När det gäller frågan om den ekonomiska pressen tycker jag att försvarsministern gör dygd av nödvändigheten. Det har varit både försvarsministerns och överbefälhavarens avsikt, också redovisad här i kammaren under år 2000, att verksamheten i Försvarsmakten under den nya försvarsbeslutsperioden skulle nå en högre nivå. Sällan har någon talat så varmt om just förbandsverksamheten som försvarsministern. Sanningen är att under 2001 och nu också under 2002 bedrivs denna på något som bäst beskrivs som sparlåga.

I armén utbildas förband på plutons- och kompaninivå. Vad duger de till? Går de att placera i någon insatsorganisation? Är försvarsministern beredd att operativförklara den organisation som riksdagen våren 2000 beslutade skulle vara uppsatt år 2004? Försvarsutskottet var så sent som för några veckor sedan fullt på det klara med att det inte är möjligt att uppnå den målsättningen.

På samma sätt är det enligt arbetshandlingar som jag har tagit del av från Försvarsmaktens högkvarter ytterligt tveksamt om den målbild som Försvarsmakten har arbetat med för 2010 kommer att kunna förverkligas. Man bedömer i dessa att det inte är möjligt att genomföra Målbild 2010. Tillsammans med den redovisning som försvarsutskottet har fått från högkvarteret om att det inte kommer att vara möjligt att infria målsättningarna för 2004 innebär detta att läget är mycket allvarligt.

Anslagsförordningens fulla tillämpning var enligt min uppfattning en del av det som tvingade fram det hastverk till underlag som försvarsministern presenterade för riksdagen och som vi fattade beslut om här våren 2000. Försvarsreformen är på god väg att haverera.

Det senaste exemplet på detta är den mycket goda beskrivning av läget i Försvarsmakten som gjordes av tio ledande officerare i tisdagens DN. Det kanske intressantaste var att en av försvarsministerns tidigare närmaste medarbetare, översten Ingvar Hellquist, som deltagit i underlagsframtagandet och nu ser konsekvenserna av hur försvarsreformen genomförs, ställde sig bakom denna kritik.

Det här är hårda ord, men sanningen om vilka effekter som systemomläggningen framtvungade måste faktiskt komma fram. Det är därför som jag i min interpellation har begärt att regeringen tar tag i den beslutsavsikt som man tidigare redovisat för riksdagen.

Anf. 7 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Det är ingalunda så att Sverige är i avsaknad av operativ förmåga. Vi står just nu inför slutövningen för de stora förbandsenheter som ska till Polen för deltagande i den omfattande PFF-övningen Strong Resolve. Det gäller förband från alla våra stridskrafter, förband om vilka jag inte på något sätt tvekar att säga att de håller yppersta europeiska klass.

Försvarsutskottets ordförande vet mycket väl att det material som lämnas till regeringen och där våra krigsförbands duglighet går igenom ingalunda visar att det är svaga eller otillräckliga kvaliteter i våra förband. Väger vi dessutom in den internationella situationen kan jag inte på något sätt instämma i Henrik Landerholms bedömning att läget skulle vara i negativ mening allvarligt för det svenska försvarets krigsduglighet.

Det är inte heller fråga om något som helst haveri. Det är ett ord som Moderaterna har använt under flera år. Haveriet har icke infunnit sig och kommer inte att infinna sig. Moderaterna står vid sidan om de förändringar som sker och försöker att visa att någonting negativt är på gång, därför att man själv inte förmår att delta i omläggningen från det gamla invasionsförsvaret till ett försvar som är relevant i dagens säkerhetspolitiska och teknologiska försvarssituation.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:66
8 februari

Svar på
interpellationer

3 § Svar på interpellation 2001/02:217 om LIP-medel för skolsatsning

Anf. 8 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Ulla-Britt Hagström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att ytterligare stimulera förskolor och skolor att förbättra sin inomhusmiljö. Låt mig först säga att jag anser frågan mycket angelägen och att jag till fullo delar det barnperspektiv som Ulla-Britt Hagström gett uttryck för.

Av interpellationen framgår att Ulla-Britt Hagström väl känner till det stöd till kommunernas lokala investeringsprogram, LIP, ur vilket det sedan 1997 gått att söka medel för att främja en ekologiskt hållbar utveckling och fr.o.m. den 1 oktober 2000 även för åtgärder för att förbättra inomhusmiljön.

Det är kommunerna som avgör vilka åtgärder som ska ingå i deras lokala investeringsprogram. Väldigt få av de ansökningar som lämnats till regeringen har haft sådana åtgärder som Ulla-Britt Hagström efterlyser som huvudmotiv. Den största delen, 45 % av beviljade bidrag, har gått till investeringar i energiomställning och energieffektivisering. Åtgärder för att förbättra energieffektiviteten i byggnader kan dock med fördel kombineras med åtgärder för t.ex. förbättrad ventilation eller minskade radonhalter i inomhusluft.

Möjligheterna att ansöka om medel till LIP upphörde vid årsskiftet. I stället kommer det senare i år att finnas möjligheter att söka bidrag till lokala klimatinvesteringsprogram, KLIMP. Regeringen kommer senare att precisera kriterier och villkor för fördelningen av bidrag till olika slag av projekt och program. Att åtgärder för energieffektivisering ingår bland de åtgärder för vilket det ska gå att söka bidrag är som jag ser det självklart, mot bakgrund av bidragets syfte att minska klimatpåverkan. Kommunerna bör också ha möjlighet att i vissa fall ta med åtgärder i klimatinvesteringsprogrammen som bidrar till att uppnå andra miljö kvalitetsmål. Tyngdpunkten ska dock ligga på insatser för att nå klimatmålet.

Jag har aviserat att regeringen kommer att lägga fram förslag till riksdagen rörande inomhusmiljön senare i vår. Jag vill inte föregripa regeringens behandling av förslaget, men jag kan redan nu säga att inomhusmiljön i skolor och förskolor kommer att uppmärksammas i detta sammanhang.

Anf. 9 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill hälsa Lena Sommestad välkommen som miljöminister och samtidigt tacka för svaret. Min interpellation bygger på en lång debatt och skriftväxling som jag haft med miljöminister Kjell Larsson i avsikt att påverka inomhusmiljön framför allt i förskolor och skolor. I början av år 1999 diskuterade vi de allvarliga skaderapporter som undersökningar från skolor visat. Bekymren påvisades också i forskningsprojektet "Det sunda huset" inom dåvarande Byggforskningsrådet, som nu ingått i FORMAS. Miljöminister Kjell Larsson tog tag i frågan så långt att han fick till stånd en EU-notifiering för att de lokala investeringsmedlen skulle få användas för stimulans av förbättrad inomhusmiljö.

De flesta tillbringar 85–90 % av sin tid inomhus. Allergiska reaktioner ökar kontinuerligt bland barn och ungdomar. Statistik visar att personer födda efter 1970 löper högre risk än äldre personer att bli allergiker. Mitt eget engagemang i denna fråga bygger på tanken att integrera folkhälsoarbete i Agenda 21 för att minska förekomsten av astma och allergier.

Från Sveriges Provnings- och Forskningsinstituts skadeutredningar i förskolor och skolor finns uppgifter om slarvigt uppförda byggnader med dåligt underhåll och skötsel. Institutet har undersökt 220 skolbyggnader. Främst påvisades dålig ventilation och fuktskador.

Herr talman! Ansökningarna om lokala investeringsmedel är nu avslutade, och ett klimatinvesteringsprogram bildas. Det verkar som den långa processen med EU-notifieringen inte lett till någon nytta. Det framgår inte av svaret att någon skola har fått del av medlen för hälsorenovering, allergisanering e.d. Min fråga är om den långa processen enbart blev en papperstiger.

Min hemkommun Skövde har ansökt om medel för en skola med en mängd problem av fukt och mögelskador. En undersökning på skolan som besvarats av 577 elever och 146 personer ur personalen påvisade att det förelåg sanitär olägenhet enligt Socialstyrelsens definition. Sjuka-hus-symtom förknippade med vistelse i lokalerna framgick tydligt. De allergiska besvären minskade under ledigheter. En totalombyggnad omfattande 13 000 kvadratmeter beslutades därför.

Regeringens svar på bidragsansökningen om lokala investeringsmedel avslogs med motiveringen "att den inte i tillräcklig grad uppfyller förutsättningarna för bidrag enligt förordningen". Jag vill därför fråga miljöminister Lena Sommestad vilka förutsättningar som ska gälla för att en skola ska få tillgång till stimulansmedel, när inte ens en totalombyggnad med ett stort antal ekologiska parametrar i planeringen godkänns.

Har miljöminister Lena Sommestad hunnit att kontrollera om någon skola fått investeringsmedel till något annat än energiomställning? Jag förstår att ministern inte nu vill avslöja förslaget i den kommande inomhusmiljöpropositionen. Jag undrar bara om jag kan få fråga om experimentbyggande kommer att beröras. Det är viktigt för att kunna få kunskaper för att skapa den bästa miljön och för att undvika seriebyggda problem.

Jag fick nu i svaret reda på att miljöministern avser att ta med förskolor och skolor i inomhusmiljöpropositionen. Det gläder jag mig väldigt

stort åt. Men frågan är obesvarad. Har någon skola hittills fått några medel?

Prot. 2001/02:66
8 februari

Anf. 10 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Låt mig först notera att varken LIP eller KLIMP är program som i huvudsak har varit inriktade på inomhusmiljön utan på att främja ekologisk omställning och när det gäller klimatprogrammet klimatmålen. Man kan ha olika uppfattningar om den prioriteringen, men så ser det ut.

Det är viktigt att också se hanteringen av ansökningarna i det ljuset. Som den förordning ser ut som vi har gått efter vid ansökningar om LIP-medlen har kravet varit att det inte enbart eller i huvudsak ska avse inomhusmiljöproblem utan också någon av de andra sex punkterna, som Ulla-Britt Hagström känner till.

Det finns skolor som har fått medel om man har ansett att de uppfyller kriterierna på detta sätt, vilket man inte ansåg i det enskilda fallet. Det är sakfrågan när det gäller LIP. Om frågan om inomhusmiljön ska kunna åtgärdas på det mer grundläggande sätt som Ulla-Britt Hagström efterfrågar måste det ske inom ramen för andra typer av program än just LIP och KLIMP. Detta var från regeringens sida ett sätt att så snart som möjligt försöka att utvidga de befintliga programmen för att ta tag i frågorna. Det tycker jag var en bra lösning i det läget. Nu måste vi se framåt.

Det finns för närvarande inga planer på att ta med experimentbyggnad i inomhuspropositionen. Förväntningar i dessa avseenden ska kanske inte vara för högt ställda när det gäller propositionen om inomhusmiljön. Även inomhusmiljöpropositionen ligger i ett sammanhang som har att göra med miljömålsarbetet. Det innebär att en ganska stor del kommer att handla om att fastställa delmål för inomhusmiljön långsiktigt. Det handlar inte i huvudsak om konkreta åtgärder mot fukt och mögel. Jag ska personligen göra vad jag kan för att frågorna ska komma in på ett tydligare sätt. Jag tycker att de är mycket angelägna.

Det finns när det gäller fukt- och mögelskador olika uppfattning om vem som ska ta ansvar för problemen med skolor. Det finns de som hävdar att det är kommunerna. Hittills har hela ansvaret varit kommunernas. Rent principiellt har vi här en viktig fråga som handlar om vem som har ansvar för barnen. Vi har en lång tradition i Sverige av generell välfärdspolitik. Vi anser att barns hälsa och trygghet inte ska vara beroende enbart av den individuella familjen och inte heller av den individuella kommunen, utan vi har ett gemensamt ansvar.

Jag tycker personligen att det är mycket viktigt att vi fullföljer det. Det finns anledning att fundera över vad det kan innebära mer konkret på detta område när det gäller stödet för fukt- och mögelsanering. Jag kan inte i dag ge några löften om några exakta åtgärder som kommer att kunna vidtas redan genom inomhuspropositionen. Men jag delar interpellantens uppfattningen om betydelsen av dessa frågor.

Anf. 11 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill först säga att jag är glad över den positiva vinklingen i diskussionen. Jag läste också Dagens Nyheter i dag, där Lena Sommestad var intervjuad. Där fanns också positiva vinklingar om inomhusmiljön.

Svar på
interpellationer

Man har gått till Bryssel för att få EU-notifiering för att kunna använda medel just för inomhusmiljö, givetvis tillsammans med de sex punkterna. Jag kan fortfarande inte förstå varför inte en totalombyggnad kan uppfylla kriterierna. Det är verkligen vad det handlar om.

Jag kan gå vidare. Den 7 mars har FORMAS inbjudit till ett forskarseminarium på Karolinska Institutet om "Det sunda huset". Drygt hundra forskare och övriga intresserade är redan anmälda. Här kommer resultaten från den första etappen 1998–2000 av det "Det sunda huset" att redovisas. Här kommer flera erfarenheter fram som borde kunna vara ett stöd för den fortsatta hanteringen av propositionen om inomhusmiljö.

Vad vi skulle behöva i Sverige är ett nationellt handlingsprogram just för inomhusmiljön. Kanske att de mål som nu sätts med propositionen som kommer skulle kunna leda fram till det.

Min fråga till miljöminister Lena Sommestad är i vilken utsträckning en samverkan ska kunna ske mellan Miljödepartementet och Utbildningsdepartementet. Skolverket kom nyligen med sin rapport 01:211, *Skolverkets lägesbedömning 2001*. Där berörs en sida av de fysiska miljöproblemen, eller de fysiska miljöfrågorna.

Man tar upp utdelandet av utmärkelsen Miljöskola, som hittills har gått till 29 förskolor och skolor i Sverige. Det är egentligen väldigt få. Det borde ha varit många fler. Man tar också upp arbetet under Arkitekturåret 2001, där en del av arbetet varit att systematiskt knyta samman den kunskap som finns i Norden om den fysiska skolmiljöns betydelse för lärandeprocesser. Helt klart är den fysiska miljön väldigt viktig för lärandeprocesserna.

Herr talman! Kravspecifikationer för hälsa, miljö och social funktion saknas ofta i kommunerna vid ny- och ombyggnad. En norsk utredning tyder på att samhället skulle göra en vinst i att t.ex. uppnå lagstadgad ventilation, även om energianvändningen då ökar. Någon sådan svensk undersökning har jag inte sett. Möjligtvis finns den på departementet.

Enligt hälsoskyddslagens 16 § ska miljö- och hälsoskyddsnämnden ägna särskild uppmärksamhet åt bl.a. skolor. Alla ska kunna vistas inomhus i offentliga miljöer utan risk för negativa hälsoeffekter. Det lär finnas mer än 900 flyktiga organiska ämnen som har identifierats i icke-industriell inomhusluft.

Ett mycket stort antal av föroreningarna härrör från oss själva och andra källor som byggmaterial, rengörings- och hygienprodukter. Vid hög avgivning från dessa material ställs dessutom ventilationen inför en omöjlig uppgift. Föroreningarna kan inte vädras bort. Det är väl det som ses när mätningar görs i skollokaler, dvs. att miljön är dålig.

Det finns ett stort behov av enkla instrument för att kunna jämföra mätmetoder och säkerställa en god inomhusmiljö. Givetvis får inte drift och skötsel av anläggningar samt utbildning av driftspersonal glömmas bort. Jag är därför intresserad av samverkan mellan Utbildningsdepartementet och Miljödepartementet.

Anf. 12 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Låt mig än en gång understryka att hanteringen av det enskilda ärendet med Rydskolan har att göra med avvägning och hur mycket man anser att de övriga punkterna har tagits in. Det är vad som gäller.

Ett nationellt handlingsprogram för området är tanken bakom hela miljömålsarbetet. Det är så vi också får se inomhusmiljöpropositionen. Nu kommer ett delmål för inomhusmiljön. Det är ett första steg. Det kanske kan uppfattas som alltför kort. Men tanken är att det kan ligga till grund för fortsatta strategier inom området.

Jag har inte i dag hunnit sätta mig in i samarbetet med Utbildningsdepartementet i dessa frågor och på vilket sätt vi skulle kunna samarbeta. Det är intressanta synpunkter som Ulla-Britt Hagström här för fram. Jag kan i dag säga att vi bl.a. i inomhusmiljöpropositionen arbetar med t.ex. ventilationsfrågorna och att se till att uppfyllandet av ventilationskontroller blir ett villkor för t.ex. bidrag. Det är en del i det arbete som pågår.

Jag vill också slutligen betona att hela frågan om byggandet, byggkvaliteten och inomhusmiljön i dag är ett område som inte bara jag som miljöminister eller Miljödepartementet är engagerade i utan att det är en fråga som regeringen som helhet ser mycket allvarligt på. Vi kommer också att fortsätta ett arbete med en översyn av plan- och bygglagen när det gäller nybyggnationer och hur vi långsiktigt ska kunna undvika den typ av kvalitetsproblem som vi här har haft att hantera.

Anf. 13 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag är fortfarande envis. Jag skulle egentligen vilja se exempel på vilka skolor som har fått dessa lokala investeringsmedel och vad de har anfört gällande de sex punkterna. En totalombyggnad är ju ändå en totalombyggnad och berör väldigt många punkter. Men jag ska inte stanna vid det.

Jag är glad över att t.ex. ventilationsfrågorna kommer upp, eftersom jag tror att det t.o.m. finns olika skolor i landet när det gäller vad som är bäst i fråga om ventilation. Det har ju diskuterats om självdragsprincipen och annat. Det är ju väldigt bra om det kan utredas ordentligt.

Jag berörde i min interpellation en annan sak också som jag inte ställde en direkt fråga till ministern om. Det handlar om den statliga fonden för fukt- och mögelskador som ju har till uppgift att lämna bidrag för fukt- och mögelskador i småhus. Här finns ju också en väldigt gedigen kunskap när det gäller att åtgärda skador. Här finns också mycket kunskaper som skulle kunna utnyttjas i den fysiska skolmiljön. Vid ett besök på denna fond för fukt- och mögelskador erfor jag att man inte alls hade med förskolor och skolor att göra, utan det handlade om småhus.

Om vi nu tänker att alla elever från årskurs 1 och uppåt sedan 1990 omfattas av arbetsmiljölagen och alltså enligt lagens mening är jämställda med arbetstagare ska de i sin skoldag inte vara i en byggnad med sämre inomhusmiljö än ett kontor. Det har faktiskt konstaterats dels att man har lägre krav på genomströmningen av luft per liter och sekund i skolorna än på kontoren, dels att det vid mätningar ändå har varit ytterligt mycket sämre än vad som anges i kraven. Barnen är vår framtid.

Anf. 14 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Det har förts en hel del diskussioner om fonden för fukt- och mögelskador inom regeringen och på departementet. Jag kan säga att det i första hand är en statsfinansiell fråga i vilken utsträckning vi kan utsträcka det stöd som har gått till småhusägare även till kommunala skolor och förskolor.

Som läget är just nu när det gäller arbetet med propositionen om inomhusmiljön ser det inte ut som om vi kommer att komma med något förslag i den riktningen när det gäller småhusskadenämnden i vår, utan nuvarande regler kommer att fortsätta att gälla. Men jag tycker att detta, som jag sade tidigare, är en oerhört viktig fråga. Jag anser personligen att skolan är en plats där eleverna har skolplikt och där samhället kanske har ett ännu större ansvar än på andra håll att faktiskt se till att hälsan kan upprätthållas och att miljön är god. Därför tycker jag att detta är en högt prioriterad fråga. Men det finns alltså en ganska djupgående diskussion om var ansvaret ska ligga och i vilken utsträckning som staten bör gå in på detta område eller i vilket utsträckning som det fortfarande bör vara kommunernas angelägenhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
2001/02:Ju7 och Ju8 till justitieutskottet
2001/02:So25–So35 till socialutskottet

5 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Motioner
med anledning av prop. 2001/02:51 Bättre tandvårdsstöd för äldre m.m.
2001/02:So36 av Marianne Andersson (c)
2001/02:So37 av Kenneth Johansson m.fl. (c)
2001/02:So38 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp)
2001/02:So39 av Chris Heister m.fl. (m)
2001/02:So40 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)

med anledning av prop. 2001/02:79 Sveriges tillträde till Stockholmskonventionen om långlivade organiska föreningar
2001/02:MJ25 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v)
2001/02:MJ26 av Maria Wetterstrand (mp)

med anledning av prop. 2001/02:80 Demokrati för det nya seklet
2001/02:K58 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m)
2001/02:K59 av Kenneth Kvist m.fl. (v)
2001/02:K60 av Bo Lundgren m.fl. (m)
2001/02:K61 av Carl-Axel Johansson (m)
2001/02:K62 av Helena Bargholtz m.fl. (fp)
2001/02:K63 av Cristina Husmark Pehrsson (m)
2001/02:K64 av Margareta Cederfelt (m)
2001/02:K65 av Ingvar Svensson m.fl. (kd)
2001/02:K66 av Per Lager m.fl. (mp)

2001/02:K67 av Åsa Torstensson m.fl. (c)
2001/02:K68 av Christina Axelsson m.fl. (s)
2001/02:K69 av Magda Ayoub m.fl. (kd, c, fp, mp)
2001/02:K70 av Anna Kinberg (m)

Prot. 2001/02:66
8 februari

med anledning av prop. 2001/02:82 Ändrade regler om annonser i TV-sändningar

2001/02:K71 av Per Unckel m.fl. (m)
2001/02:K72 av Margareta Cederfelt och Göran Lindblad (m)
2001/02:K73 av Ingvar Svensson m.fl. (kd)
2001/02:K74 av Ana Maria Narti m.fl. (fp)
2001/02:K75 av Ewa Larsson m.fl. (mp)

med anledning av prop. 2001/02:89 Behandling av ofrivillig barnlöshet

2001/02:So41 av Chris Heister m.fl. (m)
2001/02:So42 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)

6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställts

den 8 februari

2001/02:691 av *Marianne Andersson* (c) till utrikesminister Anna Lindh
Antipersonella minor

2001/02:692 av *Murad Artin* (v) till utrikesminister Anna Lindh
Konfiskationslagar i Turkiet

2001/02:693 av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesminister Anna Lindh
Iranskt atombombshot mot Israel

2001/02:694 av *Rosita Runegrund* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Rapportering av biverkningsfynd till Läkemedelsverket

2001/02:695 av *Tasso Stafilidis* (v) till socialminister Lars Engqvist
Parallellimport av läkemedel

2001/02:696 av *Mikael Oscarsson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Ökat våld mot taxichaufförer

2001/02:697 av *Magnus Jacobsson* (kd) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Alternativ drift av sjukvård

2001/02:698 av *Tuve Skånberg* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Posten AB

2001/02:699 av *Tuve Skånberg* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Pekingfördraget

2001/02:700 av *Margareta Cederfelt* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Beskattnings av allmän byggnad

Prot. 2001/02:66
8 februari

2001/02:701 av *Jeppe Johnsson* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Antalet platser inom kriminalvården

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 februari.

7 § Kammaren åtskildes kl. 9.44.

Förhandlingarna leddes av förste vice talmannen.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

1 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
2 § Svar på interpellation 2001/02:211 om tillämpningen av anslagsförordningen	1
Anf. 1 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	1
Anf. 2 HENRIK LANDERHOLM (m)	2
Anf. 3 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	3
Anf. 4 HENRIK LANDERHOLM (m)	4
Anf. 5 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	5
Anf. 6 HENRIK LANDERHOLM (m)	6
Anf. 7 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	6
3 § Svar på interpellation 2001/02:217 om LIP-medel för skolsatsning.....	7
Anf. 8 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	7
Anf. 9 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	8
Anf. 10 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	9
Anf. 11 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	9
Anf. 12 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	10
Anf. 13 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	11
Anf. 14 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s)	11
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	12
5 § Bordläggning.....	12
6 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	13
7 § Kammaren åtskildes kl. 9.44.....	14